Abonamentul
Pentru monarchie:
Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.
Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni
Un şir garmond: o dată 14 fil., a doua oră 12 fil., a treia oră 10 fil.
Tot ce privesce foea, să se adreseze la »Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii« în Blaş.

Anul X. Blaş 15 Decembre 1900. Numĕrul 50.

Către P. T. Cetitori.

Apropiindu-se finea anului al X-lea, rugăm călduros pe toţi cetitorii nostri, să binevoiéscă a grăbi cu achitarea abonamentelor restante.

De zece ani de zile ne nutrim cu speranţa, că dóră vor veni timpuri mai bune, când abonamentele vor încurge mai regulat şi anticipative, înse durere, pe zi ce merge ne desamăgim tot mai mult. Abonenţii nostri rĕmân ani după ani în restanţă, éră datoriile tipărirei şi edării fóii cresc în fie care an în mod însemnat, aşa în cât astăzi stăm în grea cumpănă, ca pe lângă jertfele morali şi fisice făcute, să mai aducem şi jertfe materiali întru susţinerea acestei foi; — ori, să încetăm cu edarea ei, aşteptând alte timpuri mai fericite.

Deci, repeţim cu insistinţă rugarea de la început, şi apelând la sentimentul de echitate al abonenţilor, aşteptăm, ca fiesce care să-şi facă datoria.

Administraţia.

Şcólele nóstre.

(mb.) Sub şcólele nóstre înţelegem *şcólele confesionale române gr. cat.* Ele sînt singurele pe cari cu dreptul le mai putem numi ale nóstre. Şcólele de stat, pe cum şi şcólele comunale nu mai sînt ale nóstre. Adevĕrat că şi unele şi altele mijlocit şi nemijlocit tot de pe spinarea nóstră se susţin, dar cârma lor e în mâna altora.

Creşterea, pe care o primesc tinerii nostri în asemenea şcóle, nu ne póte mulţămi. Indiferentismul faţă de legea, limba şi neamul nostru şi ateismul învĕţătorilor, trebue să ne înspăimânte. Spiritul în care sînt educaţi fiii nostri este chiar diametral opus aşteptărilor nóstre. Asemenea şcóle sînt ruina neamului şi bisericii nóstre.

De aceea ni-se impune, acum mai mult ca ori şi când, îngrijirea de şcólele nóstre confesionale. Dar vorbind de ele, inima ni-se sfăşie de durere când vedem halul în care sînt de present.

Rapórtele ministeriale din an în an ne presintă tot mai mic numĕrul acestor fel de şcóle. Ele scad vĕdĕnd cu ochii. Mici neajunsuri, neînţelegeri între conducĕtori, lipsa de energie, trândăvia superiorilor nemijlociţi, întunecimea poporului nepricepător, viclenia inspectorilor scolastici de stat, tendinţa statului de a pune mâna pe ele etc. sînt tot atâtea cause, cari contribuesc în mod însemnat la scăderea numĕrului lor.

Sînt dureróse aceste constatări, dar sînt adevĕrate. De aceea nici nu ne sfiim a le spune verde. A coperi rana ar însemna consimţirea nóstră la omorirea întregului trup.

Mărturisim, că sîntem nedumeriţi cu ţinuta organismului scolastic al nostru. Cei de jos, pun vina pe cei de sus şi întors. Adevĕrul este, că nici unii, nici alţii nu-şi împlinesc datoria în mĕsura ce sfinţenia causei pretinde, Superioritatea scolastică nu-i destul de activă, nici destul de severă în controlarea trebilor scolastice, ér învĕţătorimea nóstră prea convinsă şi ea de nepăsarea mai marilor, în timpul din urmă se lasă a fi în mĕsură tot mai mare copleşită de ilusii, ce pot fi şcólelor nóstre simburii morţii: înţeleg mania de a trece ca învĕţători de stat.

Credeam şi aşteptam cu toţii fórte mult de la Reuniunea învĕţătorilor întemeiată deja de 3 ani şi mai bine. Dar decepţiunea nóstră acum e mai mare de cât s'ar fi putut vre o dată presupune.

La adresa ei şi mai ales a comitetului central — audim plângeri şi nedumeriri, ba sórtea ei ne inspiră chiar seriόse îngrijiri.

Până atunci inspectorii statului sînt la postul lor stând cu ochii în patru, îndrumând pe cei ce li-se adresézĕ cu „mare bunăvoinţă" şi în cercul

Feuilleton.

Martorul.

(Legendă de Er. D.)

Carlo murise. Artistul sĕrbătorit, mult căutat, dăruit cu tóte bunurile de fericire luméscă, carele şeduse la mese principesci şi carele în locuinţa sa lucsósă aranjase ospeţe splendide, decedase repentin, fusese înmormîntat cu cea mai mare pompă şi spiritul sĕu sta acum „dincolo" înaintea scaunului dumnezeesc de judecată.

Carlo nu avea têmă de cetele ceresci şi de îngerul dreptăţii, carele sta înaintea tronului Celui Preaînalt, pentru că spiritul încă afectat de pĕcătoşie pămîntéscă nu póte suporta splendórea neacoperită a Celui Etern.

— Ce bine a făcut acest pămîntean în viaţa sa? întrebă îngerul, privind în jur.

Tăcere jur în jur, nici un sunet nu se audi.

— Cine póte mărturisi despre vre o faptă bună îndeplinită de acesta, ce stă aici? Spune tu însu-ţi despre tine, nefiind nimenea altul, carele să vorbéscă pentru tine! — se îndreptă îngerul către Carlo, după ce nu urmă nici un rĕspuns.

— Cu ce se încep? rĕspunse acesta plin de încredere în sine. Am creat tablouri, cari răpesc admiraţiunea tuturor, celor ce le vĕd.

— Cu acésta ai deprins numai un talent, dat ţie de Cel Atotputernic.

— Am aranjat conducte festive, cari la mii le-aŭ procurat bucurie şi rĕsplată.

— Nu pentru bucuria altora ţi-ţi era tare ţie, nu din iubire de ómeni te străduiai tu, ci pentru a fi admirat şi lăudat.

— Am dat ospeţe pentru invitaţi fără numĕr, fără a conta la contraserviţii.

— Nu cei nobili şi buni aŭ gustat din ospitalitatea ta, ci mâncăi, lingăi şi femei frivole, cari te tămâiau cu laudele şi omagiile lor. Tu nu te îngrijai nici măcar de aceea, ca sfirmiturile, ce cădeaŭ de la masa ta, să ajungă la cei sĕraci şi miseri. Cu acelea, ce servitorii tei întrecuţi aŭ prăpădit şi lăsat să se strice, mulţi cerşitori cu ochii afundaţi în cap ar fi putut fi scăpaţi de a nu muri de fóme. Alte celea nu mai ai de spus?

— Am pictat icóne sfinte, cari aŭ răpit pe credincioşi la pietate fierbinte. — strigă Carlo tremurând de iritaţiune.

— Tu pe când pictai, nu aveai cugete pióse. Spune alt ceva, aceste nu plătesc nimic.

— Punga mea era purure deschisă pentru amicii mei.

— Tu ai dat unor nevrednici mijlóce, de a-şi continua viaţa lor ticălósă. Mai de parte.

— Catedralei din oraşul meŭ natal i-am lăsat în bani o donaţiune principéscă, cu singura condiţiune, ca în tot anul la ziua morţii mele să celebreze o liturgie de repausul sufletului meŭ.

— Fundaţiunea ai făcut-o, pentru ca — nu numai prin tablourile tale, ci şi prin pompa, ce ai dispus-o pentru atare celebrare, — numele tĕŭ să rĕmână în continuŭ în memoria concetăţenilor tei. Vanitatea nu pietatea a fost motorul lucrării tale. Sĕrmanilor călugări, cari se dedică îngrijirei de cei morboşi, le-ai refusat în mod brusc un

influinţeĭ lor atrag învĕţătorimea nóstră care nicĭ nu vede cursa.

De alt fel cestiunea acésta e cu mult prea momentósă de cât ca în cercul rĕstrîns al unuĭ articol să pótă fi exhauriată. Pe conta şi în interesul eĭ multe vor trebui de acum înainte spuse. Tot ce ne póte mângăia de present, e că inspector scolastic archidiecesan a fost numit energicul canonic Dl Dr. Aug. Bunea, de la care sîntem în drept a aştepta o temeinică şi radicală reformă, pe cum şi o nóuă şi sănătósă directivă a şcólelor nóstre. Se dea Dumnezeŭ.

Nu împărtăşim întru tóte celea espuse în acest articlu, ce ne-a venit de afară. Special greşesce autorul. când aşteptă atâta de la dl inspector şcolastic, a căruĭ cerc de activitate e numaĭ acela al unuĭ referent şcolar. În colo recunóscem, că o interesare maĭ viuă faţă cu şcólele nóstre, se impune tuturor.

Red. „Unireĭ.“

Spiritul de jertfă.

(Al.) Comitetul „Asociaţiuneĭ“ se va ocupa zilele aceste cu o propunere démnă, înălţătóre de inimĭ.

E vorbă de ridicarea unuĭ monument la grópa mareluĭ nostru *Bariţiŭ*.

E vorbă de achitarea uneĭ elementare datoriĭ de recunoscinţă faţă de luptătorul neobosit, istoriograful savant, idealistul părinte al gazetărieĭ românescĭ.

Cu respect plecăm condeiul nostru în faţa celuĭ dintâiŭ gazetar român, cu recunoscinţă ne închinăm istoriculuĭ cu durere de neam, cu admiraţie privim dunga de lumină, ce a lăsat în urmă-ĭ cel maĭ distins bărbat al generaţieĭ, care apune.

Şi cumpănindu-le aceste tóte, un simţĕmînt de ruşine ne cuprinde, gândindu-ne, că mormîntul luĭ Bariţiŭ — fost president al „Asociaţiuneĭ“ şi al „Academieĭ Române“ — e uitat şi părăsit; şi entusiastul apărĕtor al neamuluĭ nu are nicĭ măcar „la cap o cruce“.

„Asociaţiunea“ şi „Academia“ sînt chemate în primul rînd a împodobi mormîntul fostuluĭ lor preşedinte, ér lor li se alătură cu dragă inimă întreg poporul românesc, căcĭ Bariţiŭ al nostru a fost, *a tuturor*.

E justă şi e démnă acéstă procedură, câtă vreme erudiţiunea luĭ Bariţiŭ merită onórea, de a fi apoteosată de cele maĭ înalte instituţiunĭ culturale, ce avem.

Nu ne îndoim, că „Asociaţiunea“ va fi la înălţimea eĭ în desbaterea acesteĭ propunerĭ şi aşteptăm cuvîntul eĭ, care va afla un cald rĕsunet în pieptturile românescĭ.

Vom pune crucer lângă crucer şi vom ridica un monument — cât de modest să fie — dar monument, care se spună generaţiilor viitóre, că am ştiut să dăm Cesaruluĭ, ce este a Cesaruluĭ.

. . . Şi vr'un nepot al generaţieĭ viitóre, când va trece pe lângă biserica din „pórta turnuluĭ“ îşĭ va descoperi capul înaintea votuluĭ de pietate, ce părinţiĭ luĭ l-aŭ adus neuitatuluĭ Bariţiŭ.

Va zice vr'un pesimist: noĭ nu ne scim însufleţi pentru ideĭ aşa de frumóse!

Ar fi trist, când acest glas cobitor ar spune adevĕrul. Şi ne-am putea ascunde dinaintea Ungurilor, carĭ în treĭ sĕptĕmânĭ aŭ adunat aprópe 40.000 cor. pentru statua luĭ Vörösmarty. Eĭ ridică statue şi noĭ să nu fim în stare să ridicăm măcar un modest monument la grópa atât de scumpă nóuĕ!

Bariţiŭ ne-a jertfit *totul* — nu a fost clipă în care inima luĭ nobilă să nu fi bătut alăturea de inima poporuluĭ românesc; nu este şir în istoria luĭ, din care să nu transpire cea maĭ profundă dragoste de neam — şi nu am fi fost vrednicĭ să-l avem, dacă ne-am retrage de sub acest mic debut al recunoscinţiĭ.

„Sîntem datorĭ a păstra amintirea bărbaţilor, carĭ aŭ *trăit* şi aŭ *murit* pentru noĭ, ĭa din contră nu aŭ meritat să-ĭ avem“ — sînt cuvintele ce Bariţiŭ le-a pus în fruntea pomelnicului celor căḑuţĭ în 48, şi azĭ e rîndul nostru să le punem drept *apel* la colecta monumentuluĭ luĭ.

O emoţie înălţătóre ne cuprinde, cum nu ne-a cuprins de anĭ.

Spiritul bărbatuluĭ de muncă, ne inspiră dragoste din ceealaltă lume.

Vedem cum micile nóstre miseriĭ dispar, cum păretele despărţitor dintre fraţĭ şi fraţĭ dispare şi fie care cu dragă inimă aduce obolul sĕŭ pe altarul memoriĭ luĭ Bariţiŭ.

Acésta este caracteristica bărbaţilor cu adevĕrat *marĭ*.

Modul lor de gândire generos ne atinge, ca un recoritor şi sănătos curent de aer, şi sub impresia luĭ, uităm micile nóstre împărechierĭ zilnice.

Acesta este succesul moral, ce fie care l'am avea în faţa uneĭ acţiunĭ atât de frumóse.

Şi, Dómne, cât de recreatóre ar fi acest succes moral, în aceste vremurĭ de apatie şi dismembrare . . .

Din lumea luĭ de nemurire spiritul modest al muncitoruluĭ neobosit, privesce cu un zimbet de bunăvoinţă; Bariţiŭ grăiesce din ceealaltă lume:

„N'am căutat nicĭ o dată *aura popularis;* nicĭ n'am rivnit după podóbe şi monumente.

„Ceea ce am făcut, a fost *datorinţa* mea s'o fac, şi *eŭ* sînt cel dintâiŭ, care simţesc mângăierea munciĭ.

„Dar dacă totuşĭ voiţĭ să ridicaţĭ monument, nu mi-l ridicaţĭ *mie*, ci epoceĭ în care am trăit, *spirituluĭ de jertfă,* de care am fost condus eŭ şi soţiĭ meĭ de luptă.

„Acestuĭ spirit de jertfă mĕ închin din ceealaltă lume . . . şi vi-l las vóuĕ şi neamuluĭ întreg ca cea maĭ scumpă moştenire“ . . .

---

mic dar, de care te-aŭ rugat pentru mănăstirea lor. Nu maĭ scĭĭ alta ce să spuĭ?

Carlo, pe carele îl părăsise acum superbia cu totul, rĕspunse spăimîntat:

— Dacă tóte aceste nu însemnéză nimic, atuncĭ nu maĭ sciŭ nimic . . . . nimic maĭ mult!

Îngerul dreptăţiĭ făcu semn: sunete de trimbiţă rĕsunară în tóte patru regiunile cerescĭ, apoĭ se auḑi vócea Cheruvimuluĭ, carele ţine pază la porţile eternităţiĭ:

— Nu este nimenea între ceĭ morţĭ şi ceĭ viĭ, în ceriŭ şi pe pămînt, între tóte câte trăesc saŭ aŭ trăit, de neam înalt saŭ de rĕnd, fie orĭ şi cine, carele se pună mărturie despre vre o faptă bună, carea a îndeplinit-o acest pămîntean de aicĭ, în timpul vieţuireĭ sale pe pămînt şi cu aceea să-l mântuéscă de prăpastia întunereculuĭ, care aşteptă pe toţĭ aceia, carĭ nu pot dovedi nicĭ o singură faptă bună în viaţa lor?

Îngerul, carele conduce pe ceĭ judecaţĭ la locul destinaţiuneĭ lor, îşĭ desfăcea deja aripile sale, când Cheruvimul de la intrare strigă plin de bucurie:

— Se apropie un martor . . . . nu e om! adause el sfiicios.

O fantómă nebulósă se apropia plutind, carea din ce în ce condensându-se lua conturele uneĭ figurĭ de animal: era un boŭ alb, cu córne scurte, nas negru şi ochĭ marĭ, melancolicĭ, carĭ îĭ aţinti spre Carlo.

Acesta puse mâna la frunte, o aducere a minte se păru, că se trezesce în el.

— Acesta e boul din ospĕtăria de la Ala! esclamă el şi un surîs trecu preste faţa luĭ aşa de îndurerată. — Tocmaĭ aşa s'a uitat la mine.

— Povesteşte, demândă îngerul.

— Pe timpul acela eram un băiat tinĕr, sĕrac, vesel, încă cu totul necunoscut. La părăsirea uneĭ ospĕtăriĭ sĕrăcăciose, în care prin un prânz mĕ întărisem pentru o lungă cale pe jos, vĕḑuĭ în curte stând o căróie. Trecĕnd pe lângă ea, băgaĭ de samă, că boul, prins la ea, avea ochĭ urduroşĭ, la carĭ se grămădiseră sute de muşce, aşa cât acésta insectă gâdilitóre şi pişcătóre îl acoperise maĭ de tot. Mi se făcu milă de bietul animal, puseĭ jos bastonul şi mapa, luaĭ o cârpă, ce nu era de parte pe marginea fântâneĭ, o înmuiaĭ în apă şi cu ea curăţiĭ ochiĭ animaluluĭ, carĭ acum nu maĭ lăcrĕmaŭ şi nu maĭ atrăgeaŭ muşcele, ce în curînd se şi împrăştiară. În dată apoĭ eşi ţĕranul din ospĕtărie şi porni boul maĭ de parte... Când ajunse căróia la pórta curţiĭ, boul întórse încă o dată capul şi până când numaĭ îĭ fu cu putinţă se uită ţintă la mine pe lângă tóte sudălmile nerăbdătóre ale mânătoriuluĭ . . . . Mulţămita mută a dobitoculuĭ iraţional pentru binefacerea, ce-ĭ arĕtasem, m'a uimit atuncĭ şi m'a mişcat . . . . Acésta s'a întîmplat de mult . . . . de mult — eŭ uitasem cu totul acésta neînsemnată întîmplare.

Atuncĭ îngerul încă o dată ridică vocea sa:

— Tóte, de câte te făleaĭ, sînt fără valóre înaintea ochilor Celuĭ Preaînalt, singur acésta faptă, care o uitase-şĭ, şi care nu a purces din vanitate, vĕnare după glorie şi din mândrie, ci din inimă bună şi milă către o făptură a luĭ Dumnezeŭ, — fie şi de rînd, — îţĭ deschide porţile, prin carĭ pămînteanul pĕcătos, curăţit prin penitinţă, întră la lumina vecĭnică.

Uimit, fericit şi totu-şĭ nespus de umilit îşĭ pironi Carlo ochiĭ asupra figureĭ de animal, carea în momentul din urmă îĭ aduse mântuire, şi carea acum éră-şĭ se topi în negură.

Nicu.

Primul congres austriac contra sclavagiuluĭ.

(Fine.)

II.

Pe timpul congresuluĭ a fost aranjată o espuseţiune de odăjdiĭ pregătite pentru scopurile misiuneĭ. Nu voesc să descriŭ singuraticele obiecte espuse. Mĕ opresc maĭ mult asupra ideeĭ şi a învĕţătureĭ ce o putem scóte dintr'însele. — Sodalitatea de a sprigini misiunile din Africa, pe lângă alte datorinţe se îngrijesce de pregătirea odăjdilor pe séma misionarilor pe cum şi de pregătirea gratuită

Scandalul de la Brașov. Nu-ĭ putem zice alt cum. Articliĭ apăruțĭ în timpul din urmă în „Gazeta" ne întăresc tot maĭ mult în convicția, că aci nicĭ vorbă de esplicarea orĭ aplicarea unor regulamente, ci pur și simplu e vorba de rĕsbunărĭ personale, față cu un distins bărbat din generația tinĕră, care a desvoltat o meritósă activitate în scurtul timp de când a funcționat ca director gimnasial în Brașov.

Spre adeverirea celor spuse maĭ sus, servéscă următórea scire scósă din „Gazeta" de Mercurĭ.

Asĕră delegațiunile școlare aŭ ținut ședință estra-ordinară în afacerea demisiuneĭ directoruluĭ V. Onițiŭ. În acéstă cestiune Eforia a venit cu propunerea, ca directorul Onițiŭ să fie suspendat din post, lipsit de beneficiile sale directorale și să se céră Consistoriuluĭ să fie tras în cercetare, pe motivul, că în actul sĕŭ de demisiune înaintat Consistoriuluĭ a ofensat Eforia. Propunerea s'a primit din partea delegațiunilor cu majoritate relativă de voturĭ. Maĭ mulțĭ membriĭ aŭ absentat de la ședință; dintre ceĭ presențĭ 2 inșĭ aŭ votat contra propunereĭ ér 6 inșĭ s'aŭ abținut de la votare.

Indiferentism pĕcătos. — Sub acest titlu am publicat în numĕrul trecut o notiță despre încercările ce se fac în Grebenișul-de-câmpie, ca să se ridice o școlă de stat, întrebându-ne mirațĭ, ce fac ceĭ pușĭ să pórte grija țĕranuluĭ nostru. Acum primim o corespondință de la dl proprietar E. Cormoș-Alesandrescu, căreia cu plăcere îĭ facem loc, fiind menită să arunce lumină asupra aceste chestiunĭ. Étă ce scrie dl Kormoș:

Nrul 48 ex 1/XII a. c. a prețiosuluĭ organ „Unirea", aduce la cunoscință publică și chestiunea ideĭ înființăriĭ uneĭ școle de stat în comuna Grebenișul-de-câmpie.

Sub titula de „indiferentism pĕcătos", anonimul corespondent descrie chestiunea așa după cum a primit informațiunĭ, carĭ înse nu-s de tot exacte.

Descrie de alt fel în mod obiectiv afacerea întrégă, nu voesce a ataca pe nimenĭ maĭ de aprópe, dar totușĭ indirect, mĕ atacă pe mine subscrisul, pe preotul local și pe protopop, când zice „ne umple de amărăciune faptul, când scim că în Grebeniș este preot inteligent, e un mare proprietar român cu pregătirĭ academice, care s'a dovedit tot de una că are multă grijă pentru sórtea poporuluĭ — și ce fac acestia? cum nu luminéză poporul asupra curseĭ ce i-se pregătesce?"

Evident că anonimul corespondent nu din incomplesanță saŭ rĕutate aduce pe calea publicitățiĭ articlul sĕŭ, ci evident o face din marea sa durere sufletéscă ce o simte față de biserică, școlă și națiune, când le vede aceste atăcate și periclitate.

Departe a fost de la noĭ idea, ca chestiunea acésta să iésă la publicitate; noĭ ceĭ de aicĭ, am voit pur și simplu, să ne facem destul datorințeĭ nóstre, dar după ce chestiunea acésta a fost sulevată prea de timpuriŭ în publicitate, socot de datorință — spre liniștirea opiniuneĭ publice și a forurilor maĭ înalte școlare — a aduce chestiunea în adevĕrata sa lumină, a da informațiile exacte și reale.

E adevĕrat, că acum a dóua óră deja se svonește ideia înființăriĭ uneĭ școle de stat în comuna nóstră. Pentru prima dată acest non sens în o comună exclusiv și compact română, a fost pus în lucrare de către un fost diregător dominial a conteluĭ T. (consilier intim regesc) cu intențiunea, ca să-șĭ facă renume, să se recomănde atât în grația administrațiuneĭ, cât și a șefuluĭ sĕŭ, ca ast fel să-șĭ pótă acoperi manipulațiunele sale incorecte; dar a pățit-o, căcĭ idea școleĭ a picat — din causa că poporațiunea n'a voit să dee absolut nimic din mijlócele financiale, avĕnd de alt fel și așa prea multe greutățĭ de suportat — ér temerariul deregător fiind demascat șĭ-a luat pedépsa binemeritată, alungat din slujba dluĭ sĕŭ pe calea scurtă.

Acum după câțĭ va anĭ, a dóua óră se ivește acésta nefericită și păgubitóre idee, căcĭ lucră mulțĭ, ca planul să succédă, și pe cum prima dată poporul a fost mult sedus din partea judeluĭ comunal, român slab, sĕrac, și nu în stare bună materială, pe cum afirmă corespondentul; tot așa și acum a dóua óră, érășĭ el slugă plecată pășește în fruntea acțiuneĭ, subscriind de multe orĭ cu forța numele unuia orĭ altuia, pe uniĭ momindu-ĭ, pe alțiĭ spĕriindu-ĭ.

E firmă speranță că pe cum întâia dată acéstă lucrare a picat, tot așa va pica și a dóua óră și din motive financiarĭ, căcĭ tocmaĭ de present ne aflăm fără biserică, ér mâne poimâne trebue să ne îngrijim de a nóstră școlă confesională, poporul înse nu póte sacrifica preste putințele sale, plane cu anĭ de recolte slabe, ca ceștĭ din urmă.

De alt fel armonia ce ar trebui să existe și carea cu orĭ ce preț, ma e inomis necesară să regneze, să se stabiléscă din noŭ, e conturbată prea adese de purtarea incorectă, fără tact, a învĕțătoruluĭ interimal actual; — organele superióre școlare aŭ cunoscințe exacte despre tóte aceste și noĭ credem ca rĕul în scurt timp va fi sanat.

Preotul local Dl Gavriil Tătar ca păstorul-luminătoriul poporuluĭ șĭ-a făcut destul detorințeĭ sale, picând în disgrația administrațiuneĭ — și urmarea a fost, că dînsul din aceste motive nu se împărtășește de ajutorul de stat, cu tóte că are 7 copiĭ, ér ca vĕduv se luptă cu greutate în lupta pentru existință.

Poporul, pe cum în trecut a fost luminat, arĕtându-i-se calea dréptă, pe care are să pășéscă înainte, și de present va fi condus cu tactică și prudință din partea binevoitorilor adevĕrațĭ — numaĭ să și asculte povețelor bune, și să le și urmeze — și

---

de haine (din toilete ieșite din modă) pentru sĕraciĭ negriĭ. La lucrurile acestea le ajută o dată pe sĕptămână în vre-o câte-va óre și alte dame, chiar și din aristocrația cea maĭ înaltă, ținĕnd de o virtute a lucra pentru un scop de binefacere. — Demn de laudă!

În Blaș Mult Stimata Dómnă directóră a internatuluĭ de fetițe, la dorința Escelențieĭ Sale, a aranjat un atelier de odăjdiĭ. Maĭ e apoĭ în Blaș și o Reuniune de femeĭ gr. cat. óre nu s'ar putea acestea împreuna respective unindu-șĭ puterile, a forma o a treia Reuniune pentru restaurarea și înfrumsețarea bisericilor aflătóre în provincia mitropolitană? — Cred că nu ar fi așa greŭ lucru să convină tóte damele din Blaș o dată saŭ de dóuĕ orĭ pe sĕptĕmână timp de 2—3 óre d. e. într'o sală a internatuluĭ destinată spre acest scop și se lucre aci pentru bisericĭ, cărora de nu gratuit, baremĭ pe prețul materieĭ s'ar putea da lucrurile de lipsă. Chiar și elevele internatuluĭ ar putea da ajutor în timp liber și maĭ ales fetițelor sĕrace, carĭ nu-șĭ pot cumpăra materialul necesar pentru lucrul de mână (în școlă) li s'ar putea cumpăra material din partea Reuniuneĭ ca să lucre pe séma eĭ. Apoĭ Reuniunea mamă din Blaș, ar trebui să se nisuiéscă, ca în fie care protopopiat să se înființeze câte un despărțemînt, ér în parochiĭ câte o secțiune a aceleĭ Reuniunĭ, fiind că, bisericile nóstre aŭ mare lipsă de restaurare, înfrumsețare și curățire.

Referindu-se activitatea reuniuneĭ la bisericĭ ar trebui pusă sub protecțiunea Înaltuluĭ Episcopat. Ér singuraticele secțiunĭ ar trebui puse sub conducerea, baremĭ esternă, a parochilor, sciind eĭ maĭ bine lipsele bisericeĭ lor. Se înțelege, că Reuniunea ar trebui să aibă o presidentă generală apoĭ fie care despărțemînt și secțiune câte o directóră.

Pentru a putea susținĕ Reuniunea și se pótă lifera cât maĭ mult gratuit pentru bisericĭ, ar trebui chemațĭ într'ajutor și bărbațiĭ carĭ ar putea să se facă d. e. membriĭ fundatorĭ cam cu 500 cor. saŭ membriĭ pe viĕță cam cu 250 cor., ér ceĭ ce nu ar putea solvi acésta sumă o dată pentru tot de una s'ar putea face membriĭ binefăcĕtorĭ, solvind 50 cor. la an orĭ ajutătorĭ cu 5 cor. saŭ binevoitorĭ cu 1 cor. la an, care coróna chiar și țĕraniĭ ceĭ maĭ sĕracĭ bucuros ar da-o, dacă li s'ar esplica cum se cuvine scopul sublim al Reuniuneĭ. Drept aceea trebue cât de multă agitație și propagandă. Membrele și membriĭ ar maĭ avea datorința să priméscă și să adune banĭ și toalete întrebuințate pe séma Reuniuneĭ, din carĭ apoĭ s'ar putea face haine pentru copiĭ sĕracĭ. Din când în când, s'ar maĭ putea aranja câte o tombolă saŭ espusețiune în favorul Reuniuneĭ. S'ar putea ținĕ congrese și adunărĭ și cuvîntul curând s'ar face faptă.

Ideia cred că e bună, teren pentru a o realisa încă avem destul. De ce să nu o realisăm așa dară? — Ce monument frumos al anuluĭ iubilar ar fi acesta!

Începutul s'a făcut deja fiind că în 10 Novembre 1897 cu Nr. 1630 Veneratul Ordinariat de Lugoș a aprobat „Statutele Reuniuneĭ femeilor pie pentru decorarea bisericeĭ gr. cat din Orĕștie", ér prin Cercularul Nr. 2817—1898 Ilustritatea Sa Dr. Radu îndémnă „pe purtătoriĭ oficiilor parochiale, ca maĭ virtos în parochiile maĭ marĭ, să stăruiéscă a înființa asemenea Reuniunĭ, destinate a concurge la mărirea podóbeĭ caseĭ Domnuluĭ." Statutele numiteĭ Reuniunĭ nu le cunosc, nicĭ despre activitatea eĭ nu am audit, nicĭ nu sciŭ de s'aŭ înființat în alte locurĭ atarĭ Reuniunĭ saŭ ba, de aceea nicĭ nu m'am putut însuflețĭ spre a conlucra, fiind că: ignoti nulla cupido.

Alt fel maĭ bine ar fi dacă ceĭ ce aŭ înființat deja saŭ voesc să înființeze atarĭ Reuniunĭ se o publice acésta în „Unire", ca îndemnațĭ unul de esemplul celuĭ alalt cu toțiĭ să conlucrăm întru folosul bisericeĭ spre mărirea luĭ Dumnezeŭ. Maĭ ales părerea damelor din Blaș am dori să o audim, pentru ce rog pe M. On. D. Redactor să ne pună la disposiție colónele mult prețuiteĭ sale foĭ pentru că: *Divinorum divinissimum cooperari ad salutem animorum.*

Viena, 23 Novembre 1900.

Valeriŭ Traian Frențiŭ
preot.

atuncî de parte va rĕmânea frica corĕspondentuluî.

Recomând înse pe venitor, ca atarî corĕspondenţe să fie maî cu atenţie studiate din partea trimiţĕtorilor înainte de a se expeda redacţiunilor respective. şi din isvóre secure să-şî iee informaţiunî necesare pentru încunjurarea eventualelor neplăcerî.

Din parte-mî staû cu voe şi drag la dispoziţiunea celor ce se interesézǎ de şcóla şi biserica nóstră. (Ne pare fórte bine! Red. U.)

Ne vom face detorinţa, căcî acésta ni e misiunea nóstră cultural naţională.

Grebenişul-de-Câmpie 5 Decembre 1900.

Emil Kormos Alesandrescu
proprietar, membru vir. congregaţional comitat.

Tot în acéstă afacere primim spre publicare şi următorul:

Protocol

luat în şedinţa generală ţinută în 4 Decembre 1900 în casa parochială din Grebeniş.

Obiectul

este articlul din „Unirea" Nr 48 ex 1900. care se aduce la cunoscinţa senatuluî scolastic, curatoratuluî şi poporuluî adunat fiind de faţă M. On. Dn protopop, parochul local şi Spectb. Dn Emil Kormos.

Se cetesce şi se esplică periclul ce amenință şcóla confesională cu idea înfiinţăreî şcoleî de stat. Atât M. O. Dn protopop. cât şi preotul local, pe cum şi Dl Kormos esplică pe larg periclul cu care sîntem ameninţaţî. Noî toţî subscrişiî, vedem rĕul, ce ar urma cu înfiinţarea şi întruparea aceste ideî şi solemnel enunţăm, că, ca românî, ca creştinî adevĕraţî, nu putem să primim idea înfiinţăreî şcoleî de stat.

Dar rogăm, pe Dn protopop, ca să binevoéscă a se întrepune. ca pe viitoriû, să căpătăm un atare docente, care se corĕspundă cu adevĕrat chemăreî sale şi aşteptăreî nóstre. Acela se fie un adevĕrat şi conscienţios învĕţătoriû bun, faţă de biserică, şcólă şi credincioşî.

D. U. S.

Ioan Stoica v.protopop. **Gavrilă Tătar** paroch gr. cat.

Emil Kormos Alesandrescu.

şi încă alte 25 subscrierî.

Revistă bisericéscă.

Franţa. Guvernul francez, în maioritate inimic declarat al biserici, se pregătesce să dea o lovitură de mórte ordurilor călugărescî. E vorbă de un proiect de lege, care are să reguleze congregaţiunile religióse. În vîrtutea acestuia, numaî acele societăţî religióse sînt recunoscute în Franţa, carî staû sub imediata controlă a procurorulul de stat. Dar atâta nu-î de ajuns. Congregaţiunile religióse nu pot să aibă o superioritate, carea să fie afară de Franţa, şi dacă totuşî o congregaţiune religiósă ar voi acésta, atuncî trebue ca pentru ea să se facă o lege specială. În proiectul sĕŭ guvernul a mers şi maî de parte. Congregaţiunile religióse şi ordurile călugărescî, carî, de la intrarea în vigóre a proiectuluî, în decurs de 8 lunî nu se vor fi acomodat aceluia, respective nu va fi recunoscută prin legî speciale esistinţa lor în forma de astăzî, vor fi disolvate cu forţa şi averile lor confiscate. În puterea acestora orî cine vede, că ordurile religióse în Franţa sînt nimicite, căcî considerând atitudinea, ce guvernul actual o are faţă de dînsele, de bună samă nu se vor crea legî speciale pentru susţinerea lor, în decurs de 8 lunî de zile.

Pentru ca persecuţiunea să-şî ajungă culmea, guvernul a maî făcut un proiect. Pe basa acestuia numaî aceî indivizî pot aspira la oficiile de stat şi la cele din armată, carî ultimele treî cursurî ale şcólelor medii le aû frecuentat la şcólele de stat. Diplomele de la şcólele superióre apoî numaî acelea vor fi recunoscute, carî se vor obţine de la academiile susţinute de stat. E un proiect acesta, care în efectele sale desastróse pentru biserică suplinesce pe cel dintâiû. Prin el guvernul voesce să-şî ajungă un scop duplu. Întâiû nimicirea şcólelor catolice, ér în locul al doilea nimicirea călugărilor, carî aû susţinut şcólele catolice.

Nu va fi fără de folos, ca să spunem la locul acesta numĕrul aceiora, carî prin nóuĕle proiecte sînt periclitaţî în esistinţa lor de persóne religióse. Numĕrul tuturor membrilor din ordurile călugărescî şi din congregaţiunile religióse în patria mamă şi posesiunile eî face 185.000, dintre carî 130,000 cad pe călugăriţe. Dintre acestea, acelea carî se ocupă cu îngrijirea celor miserî, ocrotesc 170,000 de morboşî, orfanî, bĕtrânî. neputincioşî etc. Şi pe toţî aceştia guvernul francez vre să-î lipséscă de îngrijitorî pămîntescî.

Revistă politică.

Din Patrie. Din comitatul Treîscaunelor vine mântuirea patrieî. Comitatul ăsta a fost trimes parlamentuluî o adresă, în carea cere revisuirea legiî despre egala îndreptăţire a naţionalităţilor (art. XLIV din 1868). Despre isbândă n'aû fost sigurî, de aceea vice-comitele numituluî comitat a trimis acum o circulară cătră tóte comitatele din ţară, în carea se rógă să sprijinéscă întreprinderea Sĕcuilor. Şi ca să-î scutéscă pe alţiî de lucru, înţelepţiî patrioţî din estremitatea sud-ostică a patrieî, aû şi început a face planul, după care are să se modifice aşa în cât limba maternă a naţionalităţilor să se pótă folosi numaî în casul, când acestea vin la pertractărî orale cu auctorităţile civile. De aci în colo în tóte agendele să se foloséscă esclusiv limba statuluî. Protocólele corespondinţele, ce ar fi între orî ce oficiî numaî în limba magiară să se întîmple.

Transvaal. Preşedintele Krüger de presinte se află în Haga. Ovaţiunile, de carî a avut parte, aû fost tare însufleţite. Ambele camere legislative l'aû salutat pe Krüger.

Regina Wilhelmina a trimis un demnitar de curte la Krüger, ca să-l conducă la dînsa. La sfaturile lor nu a luat parte nime afară de mama regineî. Visita acésta neoficiósă a durat un pătrariû de óră. În după améza aceleia-şî zile miniştriî hollandezî de esterne şi preşedinte, aû conferit cu bĕtrânul president timp maî îndelungat.

În Transvaal apoî lucrurile merg cu noroc schimbăcios. Ciocnirî maî micî se întîmplă maî a dese orî, din carî acum es învingĕtorî Buriî, acum Angleziî. Din unele fapte înse totuşî s'ar vedé, că Anglezilor, nu le-a mers aşa de bine, pe cum se lăudaû.

Eî adecă aû recurs acum la ajutoriul supuşilor anglezî din Africa de sud, ca aceştia să se înroleze ca voluntarî în armata britanică. Semn, că perderile le aû fost atât de marî, în cât armata, ce le-a maî rĕmas, nu e suficientă pentru a ţinea ocupate republicele sud-africane. Şi acésta cu atât maî vîrtos resultă, cu cât Anglia acum nu are lipsă, ca să-şî ducă armata în altă parte.

Corespondinţe.

La cestiunea „concubinatelor."

Din colo de Tisa 26 Nov. 1900.

În Nr. 46. din 1900 al „Uniriî" a apărut o corespondinţă despre „monstrul" concubinatelor, în care dl corespondent — Romeo — se jeluesce că: în multe chipurî şi cu diferite ocasiunî s'a scris — durere. că nu s'a discutat — cestiunea concubinatelor.

Când vreû să scriû ceva despre acest viţ, declar din capul loculuî, că nu vreû să fac discusiune — lăsând acéstă sarcină uneî pene maî dextere — cu asta ocasiune vreû să sulevez numaî nescarî întrebărî, referitóre la ordurile din urmă a corespondinţeî dluî Romeo. — Scopul acestor întrebărî este, a cerca modul şi calea, prin carî se poţî eşi din acest labirint viţios şi întunecos. — Şi dacă dl Romeo saû orî şi cine altul, ar avea bunătate a rĕspunde la aceste întrebărî, dând îndrumărî şi poveţe practice, carî să se pótă duce în deplinire . . . atuncî eû mĕ declar cu tótă sinceritatea, a-î fi respectivuluî fórte deobligat. Să cercăm dar firul Ariadneî . . .

Înainte de tóte am să observ, că de şi dl Romeo vorbesce despre „monstrul" concubinatelor, totuşî numaî gradurile cele maî micî a acestuî viţ le atinge, — éră gradurile cele maî scelerate şi maî flagiţióse nicî nu le amintesce.

Dsa vorbesce numaî de concubinariî carî nu vreaû să se cunune, — dar sînt concubinarî carî nu se pot cununa, chiar şi dacă ar voi, pentru că soţiî lor de căsătorie, pe carî î-aû părăsit sînt încă în viaţă.

Aci dar nu póte fi vorbă de cununie ci numaî de despărţire. — Cercî tóte mijlócele legalî, de care dispunî, — carî alt cum sînt fórte puţine — îî admoniezî, le daî sfaturî părinţescî . . . tóte în zădar; îî

avisezi să se despartă, îți daŭ să înțelegi că nu le dispune lor nimeni. Pertractezi cu senatul bisericesc cum s'ar constringe criminalii la sistarea scandalului, senatul se escusă că nu póte procede cu forța în contra lor, de o parte pentru că nu este îndreptățit la acésta, de altă parte, pentru că nu vreaŭ să se espună la pericle și la șicanări din partea celor fără de lege. — Ceri sprijinul antistiei comunale, care se concentréză in persóna notarului, care de și este de aceea-și lege și credință cu poporul, ba a crescut cu aceia-și prescură românéscă, îți zimbesce ironice și se escusa, că atari afaceri nu zac în cadrul competinței sale... Și din motivele mai sus zise, nici antisia comunală n'are voe, a se dimite în neplăceri cu respectivii. — Deferesci causa auctorităților mai înalte bisericesci, despre cari unui preot nu-i iertat a presupune, că nu vreaŭ să dea învĕțăturii în cause atât de scandalóse. — și dacă totuși nu daŭ ... sapienti sat. — Scrii la oficiile superióre civile; fără resultat. Și în butul tuturor acestor nisuințe zădarnice, preotul nu încetéză cu data ocasiune a zbiciui crima și scandalul.

Zice dl Romeo la finea corespondinței: „nu ómenii pórtă culpa rĕului acestuia, ci acela, care în loc de a priveghia peste turma sa, se aruncă în brațele lui Morfeŭ!" Dacă esistă și atare preot, care să nu-și deie nici o nisuință pentru stirpirea rĕului e fórte trist și dureros ... unul ca acela, după zisa Mântuitoriului, este năimit, care vede lupul venind și lasă oile și fuge. — Dacă înse un preot se luptă după putință în contra abusurilor, în cât cu inima liniștită póte zice: ce ar fi trebuit să mai fac și n'am făcut? ... Se fie óre devină și responsabil pentru vițurile existente în parochia sa?

Culmea celei mai durerόse ironii este, când vin soții legiuți și se plâng în contra soților sĕi, cari sînt în concubinat, în aceea-și comună cu dînșii ... Vin la preotul să se plângă ... și întrébă în naivitatea lor ca iertat le este criminalilor să convietuéscă? ... Închipuiéscă-și cine póte o posiție mai tristă de cât acésta! Ce să-i réspundă preotul, care scie că tóte le-a probat și nu a isbutit ... îi îndruméză la oficiile mai înalte, de acolo sînt îndrumați înapoi la preotul cu avisul, ca curația bisericéscă să le achiteze jalba ... Hic Rhodus hic salta!

Acuma dară considerând cele mai sus espuse, întreb: cu ce fel de mijlóce și forțe morali saŭ fisice se constringă preotul pe concubinari la cununiă saŭ la despărțire???

Întrebarea acésta e atât de momentósă și de urgentă, în cât nu sufere îndoiélă, că ar merita să fie luată la desbatere seriósă și de cei mai înalți factori competenți și cred a nu greși, când afirm, că dacă s'ar afla cineva în fericita posițiune de a o sci și a o póte resolvi în mod favoritor, unul ca acela este obligat în consciința să o resolvéscă. Respondeant consules.

Sirius.

Apel.

Membrii despărțĕmîntului „Dêrgea" al reuniunei învĕțătorilor gr. cat. din Archidiecesa gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, dornici de a înainta în cultură și sciință, ceea ce numai așa se póte, dacă vom avé o bibliotecă bine aranjată; prin acésta apelăm la marinimositatea On. public român, la toți sprijinitorii progresului cultural, să binevoéscă a dărui pe sama bibliotecei acestui despărțĕmînt: cărți, foi, reviste ș. a.

Prețuitele donațiuni să se trimită la adresa bibliotecarului Zaharie Murĕșan, învĕțător gr. cat. in Fizeș (Füzes) u. p. Hidalmás, cari donațiuni se vor quita cu mulțămită pe cale ziaristică.

Iosif Pop președ. — **Zacharie Murĕșan** bibliotecar.

NOUTĂȚI.

Întru mărirea lui Dumnezeŭ. Subscrisul esprim și pe calea acésta cea mai ferbinte mulțămită bunilor credincioși gr. cat. din Lunca: Georgiŭ Feisan cu socia sa, cari aŭ dăruit bisericei nóstre doi prapori de pĕr în preț de 60 coróne; Vasiliŭ Mihaiŭ, tinĕrul și Samoil Lața, cari aŭ cumpĕrat un Liturgier cu litere latine, legat în piele cu margini aurite, în preț de 6 coróne 40 bani. Mai de parte tuturor acelor credincioși, cari aŭ binevoit a contribui la cumpĕrarea unei S. Evangelii cu litere latine în preț de 25 coróne, un Euchologiŭ legat în piele în preț de 7 cor. 60 bani, 2 cruci pentru prapori în preț de 6 cor. Fie-le primită jertfa înaintea Tronului dumnezeesc. Lunca, în 11 Dec. 1900. *Ștefan Lita,* paroch gr. cat.

Serata Casinei. După cum am anunțat, Duminecă s'aŭ inaugurat seratele Casinei Române din loc. A ținut conferință dl Dr. *Aug. Bunea,* despre un steag românesc de 144 ani, vorbind adecă de compania de husari dată de archidiecesa nóstră în rĕsboiul de 7 ani. Sîntem în plăcuta posiție de a publica acésta conferință în partea literară a foii nóstre. După dl Bunea, a declamat dșóra *Elena Sânteon,* poesia „Luceafarul", de Eminescu. Declamația a fost destul de bună, poesia înse nepotrivită. Un frumos numĕr de domni dame aŭ fost de față. — Mâne Duminecă va fi a dóua serată. Va prelege dl prof. Dr. *Ambrosie Chețan* „despre ochiŭ". Începutul rĕmâne la 5 d. a.

O nóuă revistă. La 10 Decembre a. c. va apără o nóuă revistă lunară politico-literară, sub direcțiunea d. Ioan Rusu Abrudeanul. Titlul revistei va fi *„România Ilustrată."* Dl. Rusu Abrudeanul și-a asigurat concursul mai multor literați distinși, așa că acéstă revistă va cuprinde, pe lângă numĕróse ilustrațiuni de actualitate, o materie bogată și variată care va interesa publicul. Urăm deplin succes.

Societatea „Carmen Sylva" a junimei academice din Graz și-a ales pe anul 1900 următorul comitet: Președinte: Eugen Tarangul, cand. teol. și stud. iur. Secretar și bibliotecar: Silviŭ Calefariŭ, stud. med. Cassar: Eugen Rus, stud. med.

De la Ateneul român. Marți s'aŭ deschis seria conferențelor de la Ateneul din Bucuresci. Prima conferență a ținut'o eminentul bacteriolog Dr. Victor Babeș, vorbind despre: Regenerarea neamului românesc. A asistat un fórte numĕros și distins public. La conferința acésta dl Babeș a arĕtat cu date precise, cu hărți, degenerarea țĕranului, scăderea populației, în același timp, când Evreii să înmulțesc în mod apróp̆e fabulos. Conferențiarul atribue decăderea acésta neobservării celor mai elementare regule de higienă.

Pod peste Dunăre. De mult încă se scria, că o înțĕlegere este între România și Sêrbia, ca să se ridice un pod peste Dunăre, spre a lega liniile ferate române cu cele sêrbe. Podul era vorba să se construiéscă între Cladova și Severin. Planul a trebuit să rĕmână din motive financiari. După cum scriŭ foile din România, el totuși se va ridica, și a nume din partea unui consorț de întreprinzĕtori englezi.

Un iubileŭ. Zilele acestea s'a deschis la Milano o frumósă și interesantă esposiție întru amintirea aniversării a suta de la aducerea „georginei" în Europa prin doi spanioli. Din Spania flórea a trecut în Franța, de acolo în Germania, de unde s'a lățit mai de parte, așa cât azi o întîlnesci pretutindenea în sute de feliurite variante.

„Corda Fratres". Pentru orientarea tuturor acelor, cari urmăresc cu interes și bunăvoință participarea tinerimei române la congresele internaționale de studenți și în sînul Federațiunei internaționale a studenților „Corda Fratres", Vĕ rog să binevoiți a publica în ziarul D.-Vóstre comunicatul ce urméză aci: Problemele financiare, căror Secția Română a Federațiunei „Corda Fratres" a trebuit să facă față în anii 1898—1899—1900 mulțămită însuflețirei și spiritului de jertfă a publicului român, aŭ fost resolvite în mod satisfăcĕtor pentru causă. O dare de samă în acéstă privință va fi publicată în mod potrivit de o dată cu un raport amĕnunțit și documentat asupra activității secției române. Îndată ce direcțiunea secției române va dispune de tóte hârtiile și datele trebuitóre pentru încheiarea acestui raport. Vĕ rog după acestea, ca să ne păstrați și pentru viitor bunăvoința și valorosul D.-Vóstre sprijin. Viena 30 Novembre n. 1900. Cu distinsă stimă *Lucian Bolcaș,* vice-president al S. S. F. i. d. S. „Corda Fratres."

Rugare. Cei ce aŭ primit losuri pentru sorțirea de obiecte, ce o va aranja „Reuniunea femeilor romane gr. cat. din parochia Sâncelului, pentru decorarea bisericei", cu onóre sînt rugați, să grăbéscă cu spedarea prețului acelora la adresa: *Vasilie Smigelschi,* paroch greco-catolic în Sâncel (Szancsal, Balázsfalva.)

Mulțămită publică. În numele membrilor despărțĕmîntului „Dêrgea" al reuniunei învĕțătorilor gr. cat. din Archidiecesa de Alba-Iulia și Făgăraș, venim prin acésta a ne esprima sincera mulțămită „Academiei române", cel mai înalt institut cultural al Românilor, — pentru că a binevoit a dona pe sama bibliotecei nóstre districtuale mai multe opuri de valóre. *Iosif Pop,* președinte. *Zacharie Murĕșan,* bibliotecar.

Prelegere economică. Reuniunea economică magiară din comitatul nostru și-a început seria prelegerilor, ce le ține an de an prin comunele mai de căpetenie. În mai multe locuri prelegerile se fac numai în limba magiară, ér în câte în loc se tălmăcesc și pe românesce. Cât resultat va urma din acesta, e ușor de priceput. La ast fel de prelegeri nu iaŭ parte, de cât câți va țĕrani comandați de solgăbirăi. Din prelegeri nu pricep nimic și se reîntorc acasă tot așa de cuminți, cum aŭ venit. Dacă cei mai mari doresc așa de mult un progres al economilor țĕrani, atunci întăréscă statutele reuniunii economice românesci, înaintate de mulți ani, și de bună samă resultatul se va ajunge mai curund. Mâne Duminecă se va ține o prelegere și aci în Blaș. Se va vorbi despre bureții stricăcioși și ceva din sfera medicinii veterinare. Că se vor esplica saŭ nu și pe românesce prelegerile acestea, ca altă dată, nu se spune în program. De alt cum, tot atâta resultat se va ajunge.

† Necrolog. Prietinul nostru Emil Sabo, prof. gimn. a fost atins de o nóuă durere, pierdêndu-și pe iubita-i soră *Leontina,* mórtă la 12 a crt. în vrîstă de 16. ani.

Fie-i țĕrîna ușóră!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Un steag românesc de 144 anĭ.

Conferință

ținută în Casina română din Blaş la 9. Decembre 1900 de ***Dr. Augustin Bunea.***

Dintre câțĭ ne-am întrunit astăzĭ în sala casineĭ române, nu este pôte nicĭ unul, care până maĭ deunăzĭ să nu fi vĕdut, că în biserica catedrală din Blaş, în corul din dreapta presbiteriuluĭ, atîrnă de o rudă un steguleț.

Pulberea aşeḑată în pătură grôsă pe el, spărturile şi destrămăturile luĭ produse de dintele timpuluĭ şi de alte cause necunoscute, nu ne lăsa să distingem din depărtarea, în care-l priviam, nicĭ materia scumpă, din care era făcut, nicĭ decorațiunile luĭ prețiôse, nicĭ frumôsele icône, ce le purta pe amêndôuĕ fețele.

Era un obiect, de care nu ne puteam da sêmă, pentru ce este pus în loc aşa de frunte în Casa Domnuluĭ, şi de care, în tocmaĭ ca şi mine, nicĭ alțiĭ nu sciaŭ să-țĭ povestéscă ceva interesant, căcĭ din generațiunea de astăzĭ, abia se maĭ află unul, orĭ doĭ, carĭ sciŭ ceva confus despre originea şi trecutul luĭ glorios.

În luna luĭ Septembre din anul acesta, când, în preajma sĕrbătorilor sfinteĭ Unirĭ, s'aŭ făcut unele reparaturĭ în lăuntrul bisericiĭ catedrale, stegulețul a fost luat şi scoborit de la locul sĕŭ. Curiositatea m'a îndemnat să-l esaminez maĭ de aprôpe, şi am rĕmas încântat de frumsețea luĭ. El este pregătit din dôuĕ păturĭ suprapuse de mĕtase. Pe o față, sub inscripția *„Cleri Uniti Transilvani"*, tocmaĭ la mijloc pe un câmp vĕnăt, este chipul sfinteĭ Treimĭ în fir de aur, şi încadrat cu greŭ brocat tot de aur. Pe cealaltă față, la mijloc, este aşeḑată, între capetele şi aripele vulturuluĭ negru austriac, marca Transilvaniei, adecă o corônă împodobită cu imitațiunĭ de petri scumpe, şi sub ea şepte turnurĭ medievale, carĭ represintă 7 cetățĭ. Câmpul întreg, şi pe o față şi pe alta, este decorat cu ricamatură saŭ broderie de florĭ din fir de argint, şi jur împrejur steagul este tivit cu posament (posmantrie), de care atîrnă dese fire de aur pe marginĭ.

Vĕḑênd acestea mi-aŭ venit în minte cuvintele istoriografuluĭ Samuilă Clain: „Pe la anul 1755, când ținea Maria Teresia bătaie cu Prusul (Burcuşul), Episcopul Aaron de împreună cu tot clerul aŭ dat o companie, adecă 130 de husarĭ, cu arme, cu caĭ, cu haine, şi cu tôte cele de trebuință. Tot preotul spre ridicarea companieĭ acesteia aŭ dat câte un galbin." [1])

Am cercat decĭ să aflu, că ôre nu sub steagul descris maĭ sus a plecat în rĕsboiŭ şi s'a luptat compania de husarĭ amintită de Clain în contra Prusienilor, şi actele, carĭ le-am găsit într'un protocol din archiva mitropolitană din Blaş, m'aŭ convins, că steagul acela este al călăreților românĭ, carĭ nu la anul 1755, cum zice Clain din greşélă, ci la 1756 aŭ fost oferițĭ împĕrătesei-regine Maria Teresia în rĕsboiul de şepte anĭ cu regele Prusiei Frideric, şi că el este prețios nu numaĭ ca obiect de artă, ci şi ca o mărturie clasică despre patriotismul pururea curat şi desinteresat al părinților nostri şi despre devotamentul nobil, de care Româniĭ aŭ fost tot de una animațĭ pentru tron şi dinastie.

Dați-mĭ dar voe, domnilor, să vĕ povestesc ceva din istoria acestuĭ steag, cât îmĭ este cunoscută până acum.

Vestitul rege al Prusieĭ Frideric, pe cum spune împĕrătésa Maria Teresia în scrisórea sa din 11 Octobre 1756, adresată guvernuluĭ transilvan, a năvălit fără de veste în Saxonia, şi de aci, fără a ține samă de dreptul ginților, s'a aruncat şi asupra Bohemieĭ, atacând cu tôtă puterea sa ôstea austriacă de sub comanda mareşaluluĭ Brovn.

Împĕrătésa în situațiunea acésta grea a monarchieĭ şi a tronuluĭ sĕŭ, apelă şi la patriotismul popôrelor sale din Transilvania, şi în deosebĭ la al magnaților, nobililor şi oraşelor, carĭ aveaŭ moşiĭ nobilitare, cerêndu-le ajutor grabnic. Avea să fie acest ajutor un numĕr de călărețĭ, îmbrăcațĭ, înarmațĭ şi provĕḑuțĭ cu caĭ pe cheltuiéla celor ce îl vor da de bună voe.

Guvernul transilvan în 2 Novembre 1756 împărtăşi episcopuluĭ unit Petru Pavel Aron din Blaş porunca împĕrătéscă, rugându-l, să nu-şĭ pregete în acele momente critice a se înțelege fără amânare cu aĭ sĕĭ, şi a se declara, câțĭ călărețĭ póte da pentru răsboiŭ. Asemenea provocărĭ primi episcopul şi de la alțĭ dignitarĭ înalțĭ din Viena, şi anume: de la cancelarul aulic transilvan comitele Gavrilă Bethlen, care la scrisórea sa oficiósă maĭ adaugea la urmă cu mâna sa proprie, că acum este timpul cel maĭ potrivit pentru clerul unit de a-şĭ manifesta sentimentele sale de loĭalitate față cu tronul, — de la ministrul Ferdinand Königsegg Erps preşedintele colegiuluĭ pentru afacerile monetare şi montane, care spunea, că clerul şi națiunea română *(clerus et natio valachica)* trebue să se arete vrednicĭ de privilegiile dobândite. — şi de la generalul comite Antoniŭ Kálnoki, care făcea cunoscut, că el este însărcinat cu misiunea de a forma în Transilvania un regiment de husarĭ.

Episcopul primind acestea scrisorĭ în 7 Novembre 1756, inmediat convocă la o întrunire pe ziua de Lunĭ, 15 Novembre 1756, pe toțĭ asesoriĭ consistorialĭ, adecă şi pe ceĭ din Blaş şi pe protopopiĭ de afară, carĭ eraŭ investițĭ cu demnitatea de asesorĭ, şi pe lângă aceştia *pe maĭ mulțĭ nobilĭ românĭ*. Acestora din urmă, fiind că pe atuncĭ eĭ învĕțaŭ numaĭ în şcôle străine, şi ast fel cu cirilice nu sciaŭ ceti, episcopul le-a scris ungueresce: „hogy Kegyelmed is mint Ecclesiáknak és *Natiónknak edgyik nemes tagja* a jövő hétfüre, ugymint 15-ik ez holnapnak napján reggel itten lenni ne terheltessék." [1])

Toțĭ ceĭ adunațĭ în săbor — sînt cuvintele lor — „cu o inimă şi cu o voe în dată, vĕḑênd cräeştile rĕndueli s'aŭ făgăduit şi aŭ fost gata a face şi după putință a ajuta, pe cum se pofteşte, cu câte va cătane călărețe, şi s'aŭ concludăluit, să se dea o companie de o sută şi treĭ zecĭ de cătane, pe cum în următórele rĕspunsurĭ la aceĭ marĭ domnĭ date se va vedé. Aşişderea şi modru în ce chip să se facă acea companie s'aŭ aşezat, pe cum se arată în comişia scrisă pentru acéstă trébă la cinstițiĭ protopopĭ."

Hotărîrea acésta fu adusă la cunoscința Guvernuluĭ, a cancelariuluĭ Bethlen, a generaluluĭ Kálnoki şi a ministruluĭ Konigsegg cu scrisorile din 16 Novembre 1756, în carĭ episcopul nu uită a accentua, că clerul şi poporul român, de şi este cel din urmă la bine, totuşĭ nu voesce să rĕmână înapoia nimĕnuĭ, când este vorba de a-şĭ manifesta prin jertfe devotamentul sĕŭ față cu căpetenia statuluĭ şi iubirea sa sinceră de patrie.

Protopopilor a scris episcopul, între altele, acestea: „Pentru a căror plinire şi ducere în *vig* [2]), am adunat cinstițiĭ asesorĭ a clirosuluĭ nostru, cu carĭ împreună înțelegêndu-ne, de lipsă am aflat, cum acest prilej de vrednicie să nu trécă, ce după mĕsura slăbiciuniĭ nôstre cu tot deadinsul împreună să alergăm, şi pentru aceea s'aŭ aruncat *de tot preotul cincĭ florințĭ ungureştĭ* într'acesta chip: ca luându-se *comişeul,* [1]) în dată să se vestéscă, şi a se strînge să încépă, şi strîngându-se în dată aicĭ la perceptoriĭ, carĭ s'aŭ rĕnduit, preacinstitul notariuş *Avram Dăianul,* şi cinstitul protopop *Maniŭ Tiureanul,* să se trimită, aşa cum până în viitórele sĕrbătorĭ a naşteriĭ Domnuluĭ nicĭ o reştanție să nu rĕmâie, că fiind lipsa obştiĭ şi slujba împĕrătéscă, cu ecsecuție şi cu maĭ marĭ cheltuelĭ se va scôte.

„Lângă acésta luând acésta veĭ avé grije, unde s'ar găsi caĭ spre slujba cătănéscă, *acar* [2]) de ce pĕr or fi, numaĭ alb nu, cu dirept preț să-i ïaĭ şi în credință până la o vreme, care credem, că nimene dintr'aĭ nostri nu l'ar tăgădui, spre acest bine de obşte.

„Aşişdere veĭ avé datorie şi mare strădanie, să vestescĭ pentru *vonicĭ, carĭ vor avé voe şi lor, şi neamuluĭ a face cinste* şi înălțateĭ cräiese credinciósă slujbă, *spre binele viitoriŭ* să-ĭ adunĭ, ca să fie cătane călăreţe bine îmbrăcate ca voiniciĭ din reghimentul luĭ Kálnoki, şi armate. . . . . .

„Fiind că nemişiĭ sînt datorĭ a da ajutoriŭ, carĭ ar da cu noĭ cătane gata, saŭ numaĭ caĭ, saŭ vonicĭ, nu ar fi datorĭ a da cu *varmeghia* [3]) şi aicĭ şĭ-ar *face bun nume neamuluĭ.*"

Generalul Kálnoki rĕmase încântat de ofertul cleruluĭ şi poporuluĭ românesc şi de disposițiile luate de episcopul. Deplina sa mulțămire o manifestă în scrisórea de dto Sibiŭ 20 Novembre 1756, în care zicea către episcopul Aron: „Acésta este într'adevĕr şi trebue să fie cea maĭ plăcută jertfă, când cineva cu cât să pôte plânge maĭ mult, că este asuprit, cu atât se silesce maĭ tare, ca să nu fie întrecut de nimene în vĕdirea fidelitățiĭ sale. Domnia Ta, Preacinstite, eştĭ cel dintâiŭ, căruia se pôte oferi cu distincțiune toga glorieĭ".

Cu acéstă scrisôre generalul Kálnoki a trimis episcopuluĭ şi o listă a tuturor obiectelor, cu carĭ trebuia să fie provĕḑut fie care călăreț, însemnând şi prețul lor după *„calculul cameratic."*

Din acéstă listă vedem, că provederea unuĭ călăreț cu arme şi haine costa pe atuncĭ 66 fl. 32 cr. Renensi, ceea ce pentru 130 călărețĭ face 8621 fl. 60 cr. Renensi. Afară de acestea trebuia să se cumpere corturĭ şi vase de bucătărie în valôre de 176 fl. R. şi *un steag în preț de 100 fl. Renensi,* şi ast fel echipamentul companieĭ avea să coste, fără de caĭ, suma *de 8897 fl. 60 cr.* Renensi. Prețul cailor nu este indicat în lista generaluluĭ Kálnoki, care numaĭ atâta spune, că fie care cal nu pôte fi maĭ mic de 14 palme, maĭ tinĕr de 4 anĭ şi maĭ bĕtrân de 7 anĭ. Cred că un ast fel de cal nu se putea căpĕta maĭ eftin de 80 fl. Renensi, ceea ce pentru 130 caĭ face *10.400 fl. Renensi.*

Aşa dară caiĭ şi echiparea călăreților trebuia să coste cel puțin 8897 fl. 60 cr.+10.400=19.297 fl. 60 cr. Renensi. Dacă înse vom considera, că unele obiecte aŭ costat maĭ mult, de cât era socotit în lista generaluluĭ, aşa d. e. steagul nu a costat 100, ci 200 fl. Renensi, şi dacă vom avé în vedere, că feciori şi caiĭ aŭ trebuit să fie întrețințĭ cât va timp în Blaş până la asentarea lor, credem, că compania oferită de clerul şi poporul român a costat cel puțin 20.000 fl. Renensi. Dacă înse vom socoti, că baniĭ eraŭ pe atuncĭ de treĭ orĭ maĭ scumpĭ ca astăzĭ, pôte că nu exagerăm, afirmând, că jertfa Cleruluĭ şi poporuluĭ ar face astăzĭ în banĭ de aĭ nostri 60.000 fl. v. a. saŭ 120.000 corône.

---

[1]) La Cipariŭ: Acte şi fragmente, pag. 107.

[1]) Românesce: »Ca şi Domnia Ta ca *un nobil membru al Bisericeĭ şi Națiuniĭ nôstre* să binevoescĭ a te presenta aci pe Lunia viitóre, adecă pe a 15 zi a luneĭ curente.«

[2]) Însemnéză: *sfârşit, deplinire.*

[1]) Însemnéză: *ordin.*

[2]) Însemnéză: *orĭ.*

[3]) Însemnéză: *comitat, județ.*

Cele maĭ multe dintre obiectele pentru îmbrăcarea şi înarmarea soldaţilor episcopul le-a cumpěrat din Viena prin agentul clerulul românesc la curtea împěrătéscă Ioan Babos, care avea salar de 200 fl. R. la an, şi prin un neguţător armean Mardar, numit şi Mardarovics. Până ce a procurat tóte, episcopul avu mult de lucru şi désă corespondinţă cu agentul Babos, şi chiar şi unele neplăcerĭ. Aşa d. e. deşi episcopul cumpěrase pentru compania sa un steag maĭ scump de cât era preţul preliminat de generalul Kálnoki, adecă cu 200. în loc de 100 fl. Renensi, totuşĭ generalul nu se părea a fi mulţămit cu steagul, fiind că după gustul luĭ icóna sfinteĭ Treimĭ de pe ştea̧g ar fi trebuit să fie pe fond roşu, şi nu vênăt-auriŭ. Étă ce scria episcopul Aron din Sibiŭ la 11 Maiŭ 1757 agentuluĭ sěŭ Babos la Viena: „Si sola Sanctissimae Trinitatis, unicae spei nostrae, expressa in vexillo effigies, Illustrissimo Comiti non placeret Generali, nihil quod reponam restaret, quam quod etiam ipsam antequam laudatae Dominationi Vestrae litteris, memorato Illustrissimo Comiti verbis expresseram, quam et probavit, et ad Dominum Biringer quoad caetera me direxit, sed fersitan rubri, non caerulei voluerit esse coloris.“

Am citat anume aceste cuvinte, pentru că ele arată maĭ pe sus de orĭ ce îndoiélă, că steagul păstrat până acum în biserica catedrală din Blaş este identic cu steagul companieĭ oferite de Clerul şi poporul român Marieĭ Tereseĭ la 1756, de óre ce pe steagul din biserica catedrală se află şi astăzĭ chipul sfinteĭ Treimĭ, „unica nóstră speranţă.“ cum zicea evlaviosul episcop.

Stăruinţele neobosite ale episcopuluĭ Aron de a vedé cât maĭ curând întrunitĭ, înarmaţĭ şi îmbrăcaţĭ, pe ceĭ 130 feciorĭ aĭ companieĭ, nu aŭ rěmas fără de resultatul dorit. În 2 Februar 1757 episcopul putu scrie agentuluĭ Babos la Viena, că compania deja la începutul luĭ Ĭanuar era completă în cât privesce soldaţiĭ, şi că numaĭ puţinĭ caĭ iĭ maĭ lipseaŭ.

În fine după ce soldaţiĭ aŭ fost asentaţĭ în Blaş de locotenentul Csaloka, aŭ plecat cu toţiĭ voioşĭ de aicĭ la 21 Februar 1757, mergênd prin Turda la Cluş [1]) şi de aci maĭ de parte prin Budapesta şi Viena spre a *„face cinste şi lor şi neamuluĭ lor.“*

Acéstă mândră companie nu avea din neamul nostru numaĭ ostaşĭ de rînd, ci şi oficerĭ românĭ. Însa-şĭ împěrătésa dase drept acelora, carĭ vor oferi o companie întrégă, ca să pótă eĭ numi pe oficeriĭ companieĭ. Eŭ cred, că episcopul Aron s'a folosit de acest drept, de óre ce maĭ multe epistole ale sale ne arată, că în companie era un bărbat instruit, cu care el întreţinea corespondinţă latină, şi pe care îl întitula „Dilecte in Christo Fili“ adecă „iubite în Christos Fiule.“ Cultura superióră şi cunoscinţa limbeĭ latine dovedesce, că acel bărbat nu putê fi gregar, ci oficer.

Până acum înse nu am putut afla numele oficerilor românĭ, afară de unul singur. Într' o scrisóre a părinteluĭ Mateiŭ Gaiger din anul 1757 se face amintire de doĭ nepoţĭ aĭ episcopuluĭ Aron: unul *Ioan Aron* fisic, adecă medic, şi altul frate cu acesta şi căpitan în regimentul luĭ Kálnoki. [2]) Este decĭ probabil, că acest *Aron* nepot al episcopuluĭ şi căpitan în regimentul luĭ Kálnoki, a fost oficer chiar în compania Clerului şi poporuluĭ român, şi că cu el a întreţinut episcopul corespondenţa amintită în limba latină. Luĭ, probabil, a trimis episcopul în Martie 1757 un butoiŭ de vin de la Tür pentru domnul general Kálnoki, şi o cuantitate óre care de vinars pentru gregariĭ companieĭ. Luĭ a scris episcopul în 20 April 1757, că după ce Dumnezeŭ a ajutat companieĭ românescĭ să pornéscă din Viena la taběră, el să nu-şĭ pregete a merge la mareşalul Brovn, care era staţionat în Bohemia, spre a-ĭ presenta respectuóse salutărĭ de la episcopul, ér dacă sórtea îl va duce şi prin Silesia, pe la domeniul ilustruluĭ domn de Zuanna, să esprime şi acestuia gratitudinea fiéscă, ce episcopul o pórtă faţă cu acest domn. Tot prin acel căpitan se pare, că episcopul instrucţiunĭ călăreţilor românĭ, cum să postéscă în străinătate, şi apoĭ adaugea: „mě bucur, că nu umblaţĭ după tituiaturĭ góle, căcĭ nu prin titule, ci prin fidelitatea cea maĭ alésă şi prin zel înfocat vě veţĭ împlini datorinţa faţă cu Dumnezeŭ, cu împěrătésa şi cu chemarea vóstră şi veţĭ satisface aşteptările nóstre. Ca să puteţĭ sevîrşi acestea, în continuŭ mě rog la Dumnezeŭ, şi din inimă împărtăşesc ţie şi *la aĭ těĭ* binecuvîntarea nóstră părintéscă.“

Orĭ cât de mult am dori să cunóscem şi vitejiile sevîrşite de compania românéscă în luptele crâncene purtate 7 anĭ de Austro-Ungaria în contra genialuluĭ strateg Frideric al Prusieĭ, durere, acéstă dorinţă nu ni sě póte împlini, că-cĭ o trupă de 130 de husarĭ era prea mică, pentru ca să se fi putut valida singură între zecĭ şi sute de miĭ de ostaşĭ şi ast fel să fi dat ansă cronicarilor de a se ocupa în mod special cu faptele eĭ.

Mi-se pare înse probabil, că compania acéstă, după ce numaĭ în jumětatea a dóua a luneĭ luĭ April 1757 pornise din Viena spre câmpul de rěsboiŭ, nu va fi putut sosi aşa de timpuriŭ la Praga, în cât să ieie parte la bătălia, care în 2 Maiŭ 1757 s'a terminat lângă acéstă cetate cu înfrângerea armateĭ austriace şi cu mórtea eroică a mareşaluluĭ Brovn. Cred înse, că la strălucita victorie rěportată de mareşalul austriac *Daun* asupra regeluĭ Frideric la 18 Iuniŭ 1757 lângă Kolin, şi compania nóstră a luat parte pentru că este cert, că armata luĭ Daun căpětase însemnate ajutóre din Ungaria şi Transilvania după lupta de la Praga, şi între aceste ajutóre a trebuit să fie şi compania românéscă.

Este maĭ de parte sigur, că generalul Kálnoki a luat parte la campania din tómna anuluĭ 1757 în Silesia, [1]) când austriaciĭ aŭ cucerit fortăréţa Schweidnitz (12 Novembre) şi cetatea Breslaŭ (22 Nov. 1757). Fiind că înse compania românéscă era parte integrantă din regimentul luĭ Kálnoki, ea încă trebue să fi contribuit la aceste succese.

Dar orĭ carĭ ar fi fost suferinţele, peripeţiile şi luptele, prin carĭ a trecut compania Clerului şi poporuluĭ român, este maĭ pe sus de orĭ ce îndoiélă, că acéstă mică trupă s'a luptat cu bravura, care pururea a fost podóba ostaşilor românĭ în óstea monarchieĭ nóstre. Dovadă despre acéstă este însuşĭ steagul companieĭ, care n'a putut fi smuls nicĭ o dată din mâna vitejilor grupaţĭ în jurul luĭ. Eĭ l'aŭ adus éraşĭ la Blaş, ce e drept sfârticat şi ciuruit de glónţe, dar cinstit şi nepětat. Că a fost un steag glorios, care a făcut *cinste neamuluĭ nostru,* ne dovedesce pietatea, cu care episcopul Aron l'a aşedat şi următoriĭ luĭ l'aŭ păstrat în însa-şĭ catedrala din Blaş, înaintea sfîntuluĭ altar în cornul din drépta, ca o relicuie scumpă, care pururea va vesti şi lăuda abnegaţiunea rară şi devotamentul nefăţărit, cu care Româniĭ aŭ sciut tot de una să-şĭ jertféscă averea şi sângele, orĭ de câte orĭ era în primejdie tronul şi dinastia, siguranţa şi fericirea patrieĭ.

Ignoti nulla cupido. Póte însa-şĭ împrejurarea, că acest steag, şi ca obiect de artă şi ca gloriósă relicuie moştenită de la strămoşiĭ nostri, a fost necunoscut, ne esplică puţinul interes, ce uniĭ l'aŭ arătat faţă cu întrunirea nóstră de astăzĭ. Nu ne supărăm pentru acéstă, ci ne mângâiem, că am maĭ putut sufla pulberea archivelor de pe o pagină frumósă din trecutul bisericeĭ şi neamuluĭ nostru, şi prin acésta am adaus şi noĭ ceva la argumentele, carĭ militéză pentru drepturile poporuluĭ român în acéstă patrie, căcĭ în validitarea aspiraţiunilor unuĭ popor cumpěnesc tot de una greŭ meritele luĭ pentru tron şi patrie. Celor ce aţĭ binevoit a osteni la întrunirea nóstră spre a reaminti unul dintre aceste merite, vě mulţămesc din inimă şi ca preşedinte al casineĭ şi în calitate de conferenţiar.

[1]) Aron către Babos 28 Febr. 1757.

[2]) Dignetur significare, — *zice Gaiger* — me requisitum fuisse a Domino Ioane Aaron phisico, Dni Capitanei Inclytae Legionis Kalnokianae fratre . . . *ér maĭ jos:* „Nullam apud me prorsus mentionem D. Aaron fecit de cambiali schaeda ad Ilmum Praesulem *avunculum* suum transmittenda“.

[1]) Vedĭ opul: M. Theresia u. der siebenjährige Krieg, von Alfred Ritter von Arneth, Ester Band, Wien 1875, la nota 587, pag. 515.

Anul 1700.

Disertaţie, de *Ĭacob C. Domşa* cl. a. IV.

(Continuare.)

Drepturile mitropolitului eraŭ tare neînsemnate şi eraŭ prescrise de principiĭ calvinescĭ, ér nu de canónele vecheĭ bisericĭ rěsăritene. Şi cum că drepturile mitropolituluĭ eraŭ ilusoriĭ să vede de acolo că săborul mare putea să judece şi să depună pe Mitropolitul. Ér dacă asta a fost sórtea Mitropolituluĭ românesc din Ardeal, atuncĭ nu va fi greŭ să ne facem idee despre posiţia ce o avea preotul în erarchia biséricéscă. Ordine în ĭerarchia biséricéscă nu era de loc. La o biserică eraŭ maĭ mulţĭ preoţĭ coordinaţĭ unul altuia. Preoţiĭ se tocmiaŭ cu poporul în privinţa venitelor. Administrarea sfintelor taĭne o făceaŭ preoţiĭ de la oraşe şi de la sate sub supravegherea sinodului general şi a superintendentuluĭ calvin. Preoţiĭ se luaŭ de comun dintre cântăreţiĭ şi diaciĭ de la bisericĭ. Poporul îşĭ alegea pe preotul saŭ şi tot el îl alunga, dacă îşĭ căpěta altul maĭ pe placul lor.

În urmarea acestora, era aşa dar potestatea biséricéscă, organele administrative, indicatura şi tótă constituţia bisericiĭ vechĭ românescĭ o ilusiune, un lucru desconsiderat din partea Calvinilor. Biserica românéscă din Ardeal — după părerea istoricilor — pe când s'aŭ început tractările de Unire era deplin calvinită în credinţă şi organisaţie. Petru Bod zice: „Începênd de la reformaţiune, româniĭ în patria asta în lucrurile de religiune aŭ fost uniţĭ cu reformaţiĭ.“ Ér dacă ritul, care nu se ţine de esenţa credinţeĭ a rěmas în cât va nealterat, nu ne dă cuvînt să zicem, că dóră Calviniĭ nu ar fi avut de cuget să-l schimbe şi pe acela.

Dacă forţa ne-a aruncat în servitute biséricéscă, atuncĭ laşitatea ne-a făcut sclavĭ în privinţa politică-naţională.

Astăzĭ e recunoscută de către toţĭ cercetătoriĭ nepreocupaţĭ a vremilor trecute, continuitatea neamuluĭ nostru pe acestea plaiurĭ săměnate de Domnul cu rîurĭ de aur purtătóre, încununate cu munţĭ înfloriaţĭ cu falnicĭ stejarĭ şi aşternute cu câmp învrîstat cu mirositóre florĭ. Ér dacă avem duşmanĭ, carĭ cu armele pseudosciinţeĭ moderne şi cu un hiperzel demn de o causă maĭ bună contestéză acest adevěr istoric, causele sînt la toţĭ cunoscute. Pe încetul poporul român şi-a perdut drepturile şi privilegiile câştigate şi garantate, atât prin pacturĭ valabile închiate cu principiĭ magiarĭ, cât şi prin legĭ sancţionate de regiĭ Ungarieĭ. Aveaŭ Româniĭ până în secl. al XV. nobiliĭ lor intitulaţĭ *nobiles valachi,* distincţĭ de nobiles hungari. Şi nobilimea asta îşĭ câştigase prerogativele sale prin virtuţile de pe câmpul de onóre. Până aŭ sustat boieriĭ cum se maĭ numiaŭ aceştĭ fiĭ privilegiaţĭ aĭ neamuluĭ, a avut românimea din Ardeal scut şi sprijin în dietă. Dar decădênd în genere aristocraţia (maĭ ales după desastrul de la Mohács) şi începênd reformaţiunea a inunda câmpiile Ardealuluĭ, stînca neclătită a nobililor românĭ s'a vědut atăcată de torentele acesta furios. N'a fost greŭ decĭ, adaugêndu-se pe lângă fanatismul de rassă şi cel de confesiune, a sparge acéstă stîncă. Şi nu póte nime nega, că schisma în care eraŭ legaţĭ ca în cătuşe Româniĭ, a favorisat în gradul suprem

acésta operaţie desastrósă. Şi anume poporul de rînd a fost iobag, legat de glie şi de domnul sĕŭ, suferit până la buna plăcere a celor maĭ marĭ în acésta ţară, bun de-a lucra şi de a fi esploatat. Poporul român, ca naţiune pe la începutul secl. XVII. era numaĭ suferit în acésta ţară, ér ca confesiune era aprópe calvinit.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

Teodor V. Păcăţian: **Sâmbăta morţilor,** dramă din popor în 5. acte, localisată după Raupach preţul 60 banĭ. Salutăm cu plăcere orĭ ce carte cu tendinţă moralisătóre cum e şi acésta şi o recomandăm cetitorilor noştri.

Dr. Em. Grigorovitza: **Dialectul aşa numit săsesc** ale Germanilor din Transilvania şi elementele române cuprinse în el. Bucurescĭ 1900. preţul 1 Leŭ.

Posta redacţiuniĭ.

On. *M. H.* în *P.* Am cetit »Apelul«, dar aşa cum ni l'aţĭ trimis nu se póte. Dar şi de alt cum, credeţi-ne, că resultatul va fi . . . fórte neîndestulitor. Formulaţi-l alt cum, dacă insistaţĭ totuşĭ să'l lansaţĭ.

Tătârlaua am primit şi achităm restanţa pe anul 1898.

Fiscut primit şi achităm anul 1899.

Deés primit şi achitam anul 1893 sem. 1. şi 1894 sem. 2-lea.

Sân-Nicolaul mare am primit şi achităm aniĭ 1898 şi 1899.

Resighea primit cu mulţămită şi achitat tot până în 1 Novembre 1900.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Aurel C. Domşa.

Inserate.

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.